

ด่วนที่สุด

ที่ มท ๐๔๐๗.๓/๓๐๖๐

กระทรวงมหาดไทย

ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๐

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
รับที่ 2838 ที่ 60
รับที่(อีเมล) —
วันที่ 25 ก.พ. 2564 13.30

๒๒

กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหานี้สภาคครัวเรือนของประชาชนในระดับฐานราก
อย่างยั่งยืน ของคณะกรรมการการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๕๐๓/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๓

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. รายงานสรุปผลการพิจารณาในภาพรวมเกี่ยวกับการศึกษา เรื่อง แนวทาง จำนวน ๑ ชุด
การแก้ไขปัญหานี้สภาคครัวเรือนของประชาชนในระดับฐานรากอย่างยั่งยืน
๒. สำเนาหนังสือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ กษ ๐๒๒๐/๔๐๕๘ จำนวน ๑ ชุด
ลงวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๓
๓. สำเนาหนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๑๐๐๖/๒๑๐๓๘ จำนวน ๑ ชุด
ลงวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๖๓

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี แจ้งว่า รอนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ) มีคำสั่งให้กระทรวงมหาดไทยรับรายงานพร้อมข้อเสนอแนะของคณะกรรมการการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา ไปพิจารณาร่วมกับกระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางและความเหมาะสมของข้อเสนอแนะ และสรุปผลการพิจารณาในภาพรวม เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหานี้สภาคครัวเรือนของประชาชนในระดับฐานรากอย่างยั่งยืน ของคณะกรรมการการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา และส่งให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีภายในกำหนด ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำรายงานผลการพิจารณาในภาพรวมเกี่ยวกับการศึกษา เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหานี้สภาคครัวเรือนของประชาชนในระดับฐานรากอย่างยั่งยืน (สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑) โดยพิจารณาจากรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหานี้สภาคครัวเรือนของประชาชนในระดับฐานรากอย่างยั่งยืน ของคณะกรรมการการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สิ่งที่ส่งมาด้วย ๒ - ๓) รวมถึงผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหานี้สภาคครัวเรือน โดยศูนย์จัดการกองทุนชุมชน สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้ การแก้ไขปัญหานี้สภาคครัวเรือนตามโครงการบริหารจัดการหนี้ไปสู่อำนาจ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญาของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน มีหลักการ/แนวทางที่ดี ที่มุ่งเน้นต่อการจัดการหนี้สภาคครัวเรือนในพื้นที่ชุมชน แต่ยังมีข้อจำกัดและเงื่อนไขในการดำเนินงานบางประการที่ต้องตระหนักหากจะขยายผลการขับเคลื่อนต่อไป โดยมีข้อเสนอแนะในภาพรวม ดังนี้

๑. การขยายผลการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในพื้นที่เพื่อให้มีผลการดำเนินงานที่เข้มแข็งและยั่งยืน ควรคำนึงถึงความพร้อมของพื้นที่และการสนับสนุนงบประมาณในการจัดตั้งอย่างเพียงพอโดยพิจารณาจากองค์ประกอบและเงื่อนไขสำคัญ คือ (๑) การคัดเลือกพื้นที่ในการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนควรเลือกพื้นที่ที่มีจำนวนครัวเรือนเป็นจำนวนมากที่ประสบกับปัญหาภาวะหนี้สิน และมีความพร้อม และมีความสมัครใจ (๒) ความเข้มแข็งของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่สามารถบูรณาการกองทุนชุมชนในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการหนี้ร่วมกัน โดยควรให้หน่วยงานภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสนับสนุนให้ความรู้เพิ่มทักษะที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการหนี้แก่คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน (๓) การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับของแต่ละกองทุน ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบกระบวนการบริหารจัดการหนี้และไม่ขัดต่อระเบียบ/ข้อบังคับของแต่ละกองทุน (๔) การบริหารความเสี่ยงในการปรับโครงสร้างหนี้ (๕) สนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอในการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนและส่งเสริมอาชีพ

/๒. การเพิ่ม...

๒ การเพิ่มสภาพคล่องของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในการปรับโครงสร้างหนี้ รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนเพื่อจัดตั้งกองทุนแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการพัฒนาชุมชน และมีนโยบายให้สถาบันการเงินของรัฐ ออกมาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (soft loan) เพื่อเสริมสภาพคล่องในการปรับโครงสร้างหนี้ให้กับศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๓. ให้มีการประเมินความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณของรัฐ จากข้อเสนอในการขยายผลการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในพื้นที่ และการขอให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณอุดหนุนเพื่อจัดตั้งกองทุนแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้กับศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในการปรับโครงสร้างหนี้ให้กับครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา นั้น กรมการพัฒนาชุมชน ควรประสานให้สถาบันการศึกษาหรือหน่วยประเมินภายนอกที่เป็นที่น่าเชื่อถือ ประเมินความคุ้มค่าโครงการในประเด็นของประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รวมถึงการก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อประชาชนและภาครัฐ อีกทั้งความสอดคล้องกับทรัพยากรที่ใช้ เพื่อเป็นข้อยืนยันว่าการดำเนินงานโครงการดังกล่าวมีการใช้งบประมาณอย่างเหมาะสม คุ้มค่า และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นข้อมูลสำหรับรัฐบาลในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานโครงการต่อไป

๔. การคัดเลือกครัวเรือนเป้าหมายเข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการหนี้ การปรับโครงสร้างหนี้ โดยการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา ไม่อาจใช้แก้ปัญหาให้กับครัวเรือนเป้าหมายได้ทุกครัวเรือน เนื่องจากแต่ละครัวเรือนมีปัจจัยในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งการบริหารจัดการหนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านคุณภาพของลูกหนี้ จิตสำนึก ความตระหนักรับผิดชอบของลูกหนี้ เงินทุนในการปรับโครงสร้างหนี้ จึงเป็นเรื่องยากในการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนให้หมดไป และควรดำเนินการด้วยความรอบคอบระมัดระวัง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาหนี้เสียหรือการดำเนินงานประสบความล้มเหลว ดังนั้น การคัดเลือกครัวเรือนเป้าหมายเพื่อเข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการหนี้ ต้องมีการสำรวจ/จัดทำฐานข้อมูลลูกหนี้ พร้อมนำข้อมูลมาวิเคราะห์และจัดประเภทลูกหนี้ โดยนำข้อมูลลูกหนี้ทั้งหมดของแต่ละกลุ่ม/กองทุน มาวิเคราะห์จำนวนหนี้และศักยภาพของลูกหนี้ทั้งหมดแต่ละราย อาจจะพิจารณาจากจำนวนยอดหนี้ทั้งหมดของลูกหนี้เป็นรายครัวเรือน และจัดกลุ่มตามจำนวนยอดหนี้ทั้งหมด ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงศักยภาพและความพร้อมในการชำระหนี้ของลูกหนี้แต่ละรายด้วย และสิ่งที่ต้องตระหนักให้มากคือ จิตสำนึกความรับผิดชอบต่อภาระหนี้สิน เพราะสาเหตุที่ทำให้ครัวเรือนเป้าหมายหรือลูกหนี้ขาดคุณภาพในการบริหารจัดการหนี้ คือ มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ มีรายได้ไม่มั่นคง ขาดรายได้ประจำ ขาดการออมเงินในรูปบัญชีเงินฝากหรือเงินออม ขาดวินัยทางการเงิน ขาดองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาทางการเงิน และปัญหาเชิงพฤติกรรม เช่น การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ระบายมุข เป็นต้น ซึ่งลูกหนี้กลุ่มนี้ต้องได้รับการปรับแนวคิดทัศนคติในการสร้างวินัยทางการเงิน มีการทำบัญชีครัวเรือนอย่างจริงจัง รวมถึงพัฒนาให้ปรับเปลี่ยนไปใช้ชีวิตชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างความตระหนัก ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ มีความขยัน อดทน และมีความมุ่งมั่นที่จะนำครอบครัวไปสู่อนาคตที่ดีกว่าเดิม ดังนั้น องค์ประกอบเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดในการพิจารณาจัดลำดับในการคัดเลือกครัวเรือนเพื่อเข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการหนี้โดยศูนย์จัดการกองทุนชุมชน รวมไปถึงครัวเรือนต้องมีความเข้าใจในแนวทางการช่วยเหลือ สมัครใจยอมรับ และมีความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่การลดหนี้/ปลดหนี้ในที่สุด ซึ่งจะส่งผลให้การแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนมีความเป็นไปได้ ก่อให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืน

๕. การสนับสนุนให้ครัวเรือนเป้าหมายที่เข้าสู่กระบวนการ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา มีความสามารถในการชำระหนี้ได้ ควรดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกระบวนการฯ ก่อน หากประสบผลสำเร็จแล้วจึงขยายผลไปสู่ครัวเรือนที่จัดอยู่ในประเภทลูกหนี้เสียหรือหนี้สินล้นพ้นตัว เพื่อเตรียมความพร้อมให้สามารถเข้าสู่กระบวนการ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญาต่อไป ดังนี้ (๑) เพิ่มความเข้มแข็งทางการเงินครัวเรือนเป้าหมาย โดยปรับหลักสูตรการอบรมและเสริมทักษะแก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องการพัฒนาทักษะทางการเงิน และการจัดการด้านการเงินเพื่อการประกอบอาชีพ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีทำธุรกรรมด้านการเงินเพื่อความสะดวกและลดต้นทุน โดยร่วมมือกับภาคีเครือข่ายด้านการพัฒนาชุมชนและการเงินชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน (๒) การสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ควรคำนึงถึงตลาด ความต้องการ และศักยภาพของครัวเรือนเป้าหมาย ซึ่งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนต้องประสานความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชน มาสนับสนุนองค์ความรู้ทางวิชาการ เทคโนโลยี นวัตกรรม ภูมิปัญญาและทักษะในการพัฒนาอาชีพ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ รวมถึงการพัฒนาด้านการตลาดให้ทันสมัยนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (Productivity) ส่งผลให้ครัวเรือนเป้าหมายมีรายได้

๖. การวางระบบติดตาม ประเมินผล โดยระบบที่เลี้ยง กรมการพัฒนาชุมชนมีการติดตาม สนับสนุน การดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนโดย “ทีมที่ปรึกษาแก้หนี้” ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) ในทุกระดับ โดยมีกลไกในการติดตาม สนับสนุนการดำเนินการ ดังนี้ ๑) พัฒนาการจังหวัด/ผู้อำนวยการ กลุ่มงาน/พัฒนาการอำเภอ ติดตามกำกับดูแล รวมทั้งกำกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ความสำคัญในการดำเนินการ ขับเคลื่อนการดำเนินงาน และควบคุมให้มีคุณภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนต่อไป ๒) นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัดเป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในระดับกรม เพื่อถ่ายทอดแนวทาง สื่อสารสร้างความรู้ ความเข้าใจ ติดตามสนับสนุน และกำกับดูแลให้คำแนะนำแก่พัฒนาการ กรณีมีข้อติดขัดหรือมี ปัญหาให้ลงพื้นที่ชี้แจง สร้างความรู้ ความเข้าใจทันที ๓) พัฒนาการ ลงพื้นที่ติดตามผลการดำเนินงานต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหา/อุปสรรค พร้อมเป็นที่ปรึกษาให้แก่คณะกรรมการและครัวเรือนเป้าหมาย แล้วรายงานให้ จังหวัดทราบทุกเดือน ๔) คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน มีบทบาทสำคัญในการติดตามตรวจเยี่ยม ครัวเรือนเป้าหมายโดยตรง เป็นผู้ตรวจสอบ/ประเมินความสามารถในการชำระหนี้ครัวเรือน รับทราบปัญหา/ อุปสรรคในด้านหนี้สิน และการส่งเสริมการประกอบอาชีพอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้กำลังใจ ให้คำแนะนำปรึกษา และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคณะกรรมการกับครัวเรือนเป้าหมาย แล้วจัดทำแผนพัฒนาครัวเรือนเป็นตัวอย่าง ให้ครัวเรือนที่ต้องการเข้าสู่การบริหารจัดการหนี้ในอนาคตต่อไป จากระบบดังกล่าว ทีมที่ปรึกษาแก้หนี้เป็นเพียง เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นภาคราชการเพียงหน่วยงานเดียว และคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเท่านั้น ดังนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการติดตาม ประเมินผล จึงควรเพิ่มองค์ประกอบของทีมที่ปรึกษาแก้หนี้ ในระดับพื้นที่ ได้แก่ ผู้แทนองค์กรชุมชน แกนนำชุมชน ราษฎรชาวบ้าน คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนต้นแบบ รวมถึงหน่วยงานภาคี และสถาบันการเงินภาครัฐในพื้นที่ชุมชนนั้น ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ประมาณทีมละ ๕ - ๙ คน เพื่อให้ทีมดังกล่าวลงไปติดตาม กระตุ้นหนุนเสริมให้ กำลังใจ เป็นที่ปรึกษาร่วมกันตรวจสอบ ประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือนเป้าหมายและร่วมกันสร้าง ระบบพี่เลี้ยงให้แก่ครัวเรือนเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมที่ปรึกษา แก่หนี้และครัวเรือนเป้าหมายอย่างใกล้ชิด สามารถนำข้อมูลในการติดตาม ประเมินผลมาทำจัดแผนบริหารความเสี่ยง และพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้เกิดผลสัมฤทธิ์และบรรลุเป้าหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๗. การผลักดันให้การแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน เป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหา ความยากจน และลดความเหลื่อมล้ำตามนโยบายรัฐบาล ซึ่งในขณะนี้รัฐบาลได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการขจัด ความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) โดยมีหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องเป็นองค์ประกอบ ถือเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน อย่างบูรณาการทุกมิติ ดังนั้น จึงควรกำหนดให้เรื่องการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนเป็นปัญหาสำคัญ ที่ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) ต้องดำเนินการแก้ไข

๘. การบูรณาการความร่วมมือทางวิชาการโดยให้กรมการพัฒนาชุมชนร่วมกับสถาบันทางการเงิน และสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นนำเอาบทเรียนและประสบการณ์ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนไปร่วมกัน จัดการความรู้ ค้นหาตัวแบบความสำเร็จ (Best Practice) เพื่อนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตร เพิ่มพูนความรู้ในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมในระดับชุมชนและท้องถิ่นต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

พลเอก

(อนุพงษ์ เผ่าจินดา)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

กรมการพัฒนาชุมชน

สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน

โทร. ๐ ๒๑๔๑ ๖๑๒๔ โทรสาร ๐ ๒๑๔๓ ๘๙๐๘